

caracteristica lui: om meticulos, ce nu se lasă înșelat, dar care fiind tenace și foarte muncitor, destul de mulțămît de sine, lasă o operă foarte abundentă. Pe cînd Leonardo de Vinci mereu nehotărît, totdeauna nemulțămît, cu toată încordarea lui supraomenească n'a putut săvîrși multe. De altfel nu-i vorba de comparat acești doi oameni; o simplă apropiere fac în felul lor de viață și e de remarcat și contrastul final dintre ei; unul s'a refugiat în Franța și cellalt în Italia (poate și-atunci ca și acum vorba asta era bună: Nimeni nu-i profet în țara lui).

5. Pierre-Paul Prudhon (1758-1823).

Tablourile reproduse în colorii: 1. Întrevederea Napoleon — Francisc II (Musée du Louvre); 2. Marie-Marguerite Lognier (Musée du Louvre); 3. *Dreptatea urmărind crima* (Musée du Louvre); 4. *Răpirea Psichei* (Musée du Louvre); 5. Portretul doamnei Jarre (Musée du Louvre); 6. *Împărăteasa Iosefina* (Musée du Louvre); 7. Portretul baronului Denon (Musée du Louvre); 8. *Înălțarea fecioarei* (Musée du Louvre).

Mai mult o schiță biografică concisă, ușor de citit dar mai greu de reținut, fiindcă fără a fi scrisă neglijent e totuși scrisă fără talent.

Viața lui Prudhon impresionează prin ea însăși ca orice viață agitată. Marele lui talent înăscut care-l împinge, încă din copilărie, să-și fabrice singur boelile și penelele și care-l face să descopere ca pentru el pictura în ulei, impune respect. Asta ar face pe unii să creadă că dacă Prudhon cădea în alt mediu, în alte împrejurări, ar fi putut căpăta o importanță mai mare decît cea care i-a atras denumirea de Corregio francez. Dar... cine poate ști ce-ar fi fost dacă și dacă... condițiile existenței cuiva s'ar fi schimbat? Cînd considerăm un rezultat — formă și acțiune, act sau persoană — e bine să-l considerăm în sine și numai pentru a-l explica să recurgem la complexitatea legăturilor sale în timp și în spațiu; dar să-i judecăm oportunitatea regretînd că nu s'a putut schimba o virgulă din punctuația firei, ca să ne dea alt aspect, e totdeauna un obicei nerod. Condițiile nașterii lui, ca fiu al unui cioplitor de piatră, rolul nevestei lui introdusă prin surprindere în cămin, aventura lui cu d-ra Fauconnier și mai ales cea cu d-ra Constanța Meyer (eleva lui Greuze), toate accidentele unei vieți agitate, ar fi poate de scrutat pentru explicarea operei picturale a lui Prudhon și asta ar fi esențialul dintr'o biografie, dar tocmai asta nu s'a făcut în cazul nostru. Dealtfel volumașul nici nu-și ia sarcina decît să înșire cîteva date pentru a nu sta nedumerit contemplatorul celor opt reproduceri în colorii... și astea-s de fapt adevărata valoare a colecției. Și într'adevăr, dacă privești mult «Răpirea Psichei», «Justiția urmărind crima» și «Înălțarea fecioarei» capeți sentimentul că efectul urmărit de biograf s'a atins: ești sigur că ai deaface cu un mare artist. P. G. 5 Aprilie 1920.

Cărți noi.

Duiliu Zamfirescu: Mathieu Damian (*La Vie à la Campagne*), roman, tradus de roumain par G. Bengesco, préface de Paul Valéry, Paris, Edition des Presses modernes, 1939.

Această traducere a celebrului roman *Viața la Țară* apare în colecția publicațiilor Școlii Române de la Fontenay, la seria literară, cu o prefață de Paul Valéry, după cum se vede pe copertă, și cu o scurtă introducere, cuprinzătoare totuși, semnată de d-l Al. Ciorănescu. Este bine, incontestabil, că

Școala Romină din Franța a dorit să ofere publicului francez tălmăcirea acestei opere, și că a utilizat, mai ales, în acest scop, traducerea lăsată în stare de manuscris de Bengescu, delicat scriitor el însuși și abil mînuitor al limbii franceze. Versiunea, în stilul ei (manuscrisul lui Bengescu ar data cam din 1902), ne amintește de numeroasele traduceri franceze dinaintea celui al război ale romanelor rusești: comparație care, din nefericire, nu este întotdeauna în avantajul lui Duiliu Zamfirescu. Căci, dacă naivitatea personajilor, boeri și țărani, este cam aceeași, îi lipsește totuși acel tragic insurmontabil care o inobilează la un Tolstoi sau, mai ales, la un Dostoievski, și pe care cititorul francez se așteaptă s'o întâlnească și la scriitorii noștri de cînd l-a cunoscut pe Panait Istrati, pe Mihail Sadoveanu, pe Rebreanu și pe alții alții. Să sperăm totuși că lipsa de adevărată adîncime a lui D. Zamfirescu va putea fi considerată ca o calitate esențialmente latină și mediteraneană, și că opera va fi citită cu simpatie și curiozitate.

Orice ar fi, de altfel, studiile românești sînt prea înaintate în Franța pentru ca Școala d-lui Iorga să ezite un singur moment de a pune la dispoziția cercetătorilor texte cit mai multe în vederea studiilor asupra literaturii noastre. Ar fi păcat ca actualul război să puie capăt, chiar momentan, unei activități atît de prețioase, mai ales că se anunță un volum de Eminescu în traducerea D-șoarei Holban. D. B.

N. B. Amintim că romanul lui Duiliu Zamfirescu a apărut la 1926 în traducerea engleză a D-nei Lucy Bing, sub titlul de *Sasha*, iar la 1932 în italienește publicat de A. Silvestri-Georgi sub denumirea: *La vita alla campagna*.

Maurice de Broglie: *Atomes, radioactivité, transmutations*. Bibliothèque de Philosophie scientifique. 270 pag., 17 fig. Ed. Flammarion, Paris, 1939, prețul 22 franci.

Aparent ar fi să socotim că, broșurile destul de numeroase care apar mai în fiecare colecție, și care tratează despre atomi și despre fenomenele atomice, nu pot fi decît o repetare și unica deosebire ar fi planul cărții și stilul autorului. Totuși, ducînd considerațiile mai în amănunt, putem justifica părerea contrară fiind seamă că, în special în domeniul Fizicii moderne caducitatea unor concluzii este frapantă și atunci sintem întrucîtva îndreptățiti să credem că aspectul noilor teorii se schimbă dela an la an, iar cărțile de acest gen ar avea tocmai rolul să ne țină în pasul vremii. Cît privește pentru cărțile care au apărut la un interval mai mare de timp, este și noutatea descoperirilor noi, a teoriilor și a concepțiilor ce înlocuiesc pe cele vechi. Iată dar un prim motiv a necesității apariției unor astfel de cărți.

Dar dacă mersul faptelor este acesta, înseamnă că viața acestor cărți este prea scurtă, și am avea astel cărți de sezon, cu simpla valoare istorică într'o bibliotecă. Într'o bună parte această constatare este adevărată, totuși valoarea cărții — ținîndu-se samă de importanța și interesul pe care-l joacă actualmente Fizica în progresul științei omenești — nu se poate neglija. Despre o repetare a materiei tratate, care ar duce la inutilitatea unor cărți, nu poate fi vorba, deoarece, se știe că Fizica actuală ridică o serie întreagă de probleme de cunoaștere și metafizică, și aceste probleme nu pot fi expuse și discutate din aceleași puncte de vedere de către toți autorii.

În legătură cu cele spuse mai sus, cartea d-lui Maurice de Broglie este